

Dávid Katalin

Életmentés a háború idején

(Részletek)

Felidézem azt a nagy bajuszú, szovjet katonát. Ott ült a járda szélén és sírt. Igenis sírt, törölte a szemét és fújta az orrát. Egy szót sem tudtam oroszul, de megálltam előtte, és ő a mozdulatomból tudta, hogy azt kérdezem, mi a baj? És akkor mutatott egy kopott rongyos fényképet egy asszonyról, körülötte gyerekek. Biztos a családja volt, akikről talán tudta, hogy már nem élnek. Elpusztította őket a háború. Vagy élnek, hírt is kapott tőlük, de a sok ezer kilométeres távolság nagyon fáj neki. Nem tudtam válaszolni. S mivel én álltam, ő ült, a kezemet rátettem a fejére. A gesztusból remélem, megérezte az együttérzést. És még valamit éreztem, valami olyant, hogy ez lehetett a világ első háborúja, amelyben a hősokeket a mártírok váltották fel, és a megszállóban is a szenvedő embert kellett látni. Aki átélte, az elképzelhetetlennek tart egy újabb világháborút, mert elképzelhetetlennek tartja a föld megsemmisülését. (...)

A Mariánumban elsőként megjelenő szovjet katonát, emlékszem, Ivánnak hívták. Szerencsénkre volt tolmácsunk, egy ruszin egyetemi hallgató, Totyának hívták. Arra már nem emlékszem, hogy ez milyen névnek volt a beceneve, talán Tatjánának. Természetesen anyanyelvi szinten beszélt az oroszul. Kárpátaljai volt, amit Trianon Csehszlovákiának ítélt, majd a bécsi döntés alapján visszakerült Magyarországhoz. Így került a budapesti egyetemre Totya. Amikor a háború után az új párizsi békeszerződés ezt a részt a Szovjetunióknak adta, Totya nem ment haza, hanem Prágába költözött. Úgy tudom, hogy valami koncepciós perben később kivégezték. Hiszen a háború utáni Csehszlovákiában nem volt épenséggel ajánlólevél semmilyen háború alatti magyar kapcsolat. Totya fogadta a kollégiumba belépő Ivánt. Én is vele voltam, hogy ha kell, hát ketten jobban tudunk védekezni. De semmi sem történt. Megkérdezte, van-e az épületben német katona, majd azt tudakolta, hogy én zsidó vagyok-e. Miután Totya közölte velem, hogy örmény vagyok, azonnal engem is hellyel kínált. Totyát már előbb leültette.

Mint fentebb már említettem, anya az öt kistestvéremmel – Szaniszlával, Margittal, Péterrel, Ágival és Marival az ostrom befejeztével Pesthidegkútra ment ki Klebelsbergnéhez, hogy mielőtt hazaindulnának, megerősödjenek kissé. Apa nagynéném lakásán, az Ostrom utcában maradt, ott várt rájuk. Mi ketten Ticával, amint erre módunk volt, tehát lezárultak a harcok, azonnal az Ostrom utcába mentünk, mégpedig Csepel felé kerülve, mert ott volt mód átkelni a Dunán – az ún. „Manci” hidat még nem használhatták civilek –, hogy találkozzunk a családdal. Itt értesültünk Pesthidegkútról, és természetesen azonnal elindultunk gyalog utánuk. Velünk volt Totya, hogy ha szükséges, tolmácsunk legyen, hiszen még nagyon is csatatérnek tűnt Buda: halottak, patakzó vér, fegyveres orosz katonák, tankok stb. Alig találkoztunk a pincékből előmerészkedett civilekkel. Bár nem féltünk, de így utólag azt kell mondanom, hogy lett volna ok félelemre. (...)

E könyv lezárásához egy olyan dolgot akarok elmondani, amiről szűk körben többször beszéltem, de most írásban rögzítem. Megrendítő eset, és csak azoknak ajánlom elolvasni, akik ilyen iszonyatos történelmi események után lelkileg elég erősek ahhoz, hogy szembesüljenek a Mindenható irgalmasságával. Mert bármilyen hihetetlen, nagyon nehéz ezt a végtelen irgalmat megérteni. Olyan fenséges, mint egy személyes találkozás Vele. De ha valamennyire is sikerül belőle valamit felfogni, akkor a boldogság megérint bennünket. Megérint bennünket Isten országának valósága. Az esetet P. Varga László mondta el nekem, közvetlenül a pesti ostrom utáni első napokban történt találkozásunk alkalmával. Tudni kell, hogy az ő személyét különösen kellett védeni, mert mind a németek, mind a nyilasok vadásztak rá. Ezért a Horánszky utcai és a Mária utcai portát csengő kapcsolta össze a szobájával, hogy jelezni lehessen neki, ha keresik. Így történt Pest ostromának egyik utolsó napján is. Megszóltalt a csengő, de ő ahelyett, hogy elhagyta volna a szobáját, nyugodtan az íróasztalánál maradt. Egy kis idő után nyílt az ajtaja, és belépett minden kíséret nélkül a város egyik hírhedt Gestapo-parancsnoka. Ezt a „hírhedt” jelzót azzal szerezte meg magának, hogy ő volt egyik vezető tisztje a krakkói Gestapónak. Egy ember, akinek a kezeihez, nem is így kell fogalmaznom, hanem azt kell mondanom, hogy tetőtől talpig, az egész személyéhez vér tapadt. Szóval ez az ember belépett, és megállt az ajtóban, ott állt, és nem szólt egyetlen szót sem. Egy idő után Varga volt kénytelen megszólalni. Hellyel kínálta. Leült az íróasztal előtt álló székbe, és továbbra sem mondott semmit. S akkor a következő párbeszéd zajlott le köztük. Varga kezdte, *in medias res*:

„Tudja Ön, hogy elvesztették a háborút?” „Igen, tudom.”

„S tudja azt, hogy minden valószínűség szerint igen hamar az Isten előtt kell állania?”

„Igen, tudom.”

„Mondja, kérem, ebben a többéves vérfürdőben talál olyan valamit, amit majd akkor ott a mentségére meg tud említeni?”

„Talán a következőt. Krakkóban egy igen hideg téli este vitt haza az autóm, amikor nem messze a lakásomtól egy asszonyt láttam kuporogni a kövön, bebugyolálva mindenféle kendőbe, egy gyermeket tartott az ölében. Utasítottam a sofőrt, hogy hívja be, adjon neki enni, és aztán eressze útjára. Ez az egész.”

S amit erre Varga válaszolt, illetve amire a válasza utalt, az a világ legnagyobb misztériumainak egyike:

„Ha majd ott áll Isten előtt, mondja el Neki ezt a történetet. Így, ahogy nekem most elmondta. És tegye hozzá, hogy páter Varga kéri: végtelen szent irgalmával vegye tekintetbe ezt a tettet.”